

Η ελευθερία του ανθρώπου δεν περιορίζεται απ' τον Θεό, αλλά από τον ίδιο του τον εαυτό (Χριστόφορος Παπαδόπουλος, Θεολόγος)

/ [Πεμπτούσία](#)

Το πρόβλημα της αναζήτησης της ηθικής αυτονομίας ανάγεται στην προβληματική της ανθρωπολογίας, γι αυτό και εκθέσαμε στη συνέχεια την πατερική παράδοση όσον αφορά το είναι του ανθρώπου, ο οποίος δημιουργήθηκε από τον Θεό κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή Του. Δεν είναι αυθύπαρκτος, οπότε δεν έχει και απόλυτη ελευθερία. Το γεγονός όμως ότι ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο με μοναδικό σκοπό να ενωθεί μαζί του και να του προσφέρει ως δώρο την θεία ζωή, αποτελεί την αλήθεια του ανθρώπου κι ως εκ τούτου την πραγμάτωση της ελευθερίας του και κατ' επέκταση, της αυτονομίας του. Παρατηρείται ωστόσο η ύπαρξη ετερόνομων στοιχείων στην Χριστιανική Ηθική. Σ' αυτό δεν οφείλεται η ίδια, αλλά η αδυναμία και η αρρώστια της ανθρώπινης φύσης να χρησιμοποιήσει την ελευθερία της σωστά.

Η ελευθερία του ανθρώπου δεν περιορίζεται απ' τον Θεό, αλλά από τον ίδιο του τον εαυτό, ο οποίος υπέστη αλλοτρίωση λόγω της πτώσης και υποδουλώθηκε στα πάθη, των οποίων η κυριαρχία σηματοδοτεί την έσχατη μορφή δουλείας και

ετερονομίας. Το κίνητρο των πράξεών του δεν είναι η θέλησή του, αλλά η «οικοῦσα ἐν αὐτῷ ἁμαρτία», όπως λέει ο απ. Παύλος. Δεν υπάρχει άνθρωπος σε πλήρη αυθεντικότητα από τη στιγμή που δεν ελευθερώνεται από την αμαρτία και τον θάνατο. Όσο εξουσιάζει ο θάνατος, η αυτονομία φαίνεται αδύνατη. Γι αυτό, με την νίκη του Χριστού επί του θανάτου, ανοίγει πάλι ο δρόμος προς τη ζωή και την αληθινή αυτονομία. Ως εκ τούτου, η Χριστιανική Ηθική προβάλλει ως τέλειο άνθρωπο τον Θεάνθρωπο Χριστό και η ανθρώπινη φύση καταξιώνεται μόνο στην ένωσή της με την θεία φύση στο πρόσωπο του Χριστού.

Το αξίωμα των ανθρωπιστών που θέτει τον άνθρωπο ως μέτρο των πάντων, μεταβάλλεται σε «πάντων χρημάτων μέτρον Θεάνθρωπος». Με την ενσάρκωση ο Θεός γίνεται άνθρωπος κι ο άνθρωπος θεός. Θέτοντας ως κριτήριο τον Θεάνθρωπο δεν είναι ετερονομία, γιατί ο Θεάνθρωπος μπορεί να είναι πλέον ο κάθε άνθρωπος. Το κριτήριο ωστόσο παραμένει ένα και μοναδικό, διότι ο άνθρωπος θεοανθρωποποιείται με την ενοίκηση του Θεανθρώπου εντός του. Σ' αυτό το σημείο προβάλλαμε την αγιότητα ως τη μόνη δυνατότητα ηθικής αυτονομίας, γιατί αγιότητα είναι ακριβώς αυτό, η χριστοποίηση του ανθρώπου. Ο κάθε άγιος είναι ο «Χριστός επαναλαμβανόμενος» (όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο άγιος Ιουστίνος Πόποβιτς), δεν ζει πλέον τη δική του ατομική ζωή ξεχωριστά από τους άλλους, αλλά συνεχίζει την ίδια τη ζωή του Χριστού, γίνοντας ο ίδιος «χριστός». Οπότε κριτήριο των ηθικών επιλογών του αγίου δεν είναι κάποιος έτερος, αλλά ο ίδιος του ο εαυτός. Εδώ προβάλλει ο ρόλος της μετάνοιας στην ζωή των αγίων. Ο χαρακτήρας της Χριστιανικής Ηθικής είναι δυναμικός και η μετάνοια επιτελείται σε τρία στάδια πνευματικής ωρίμανσης: α) των δούλων, β) των μισθωτών και γ)

των ελευθέρων ή των υιών. Με βάση το κάθε στάδιο διαφοροποιείται και το κριτήριο των ηθικών πράξεων. Στο πρώτο, το κριτήριο είναι ο φόβος της τιμωρίας, στο δεύτερο η προσδοκία της ανταμοιβής και στο τρίτο η αγάπη για τις ίδιες τις ηθικές πράξεις. Στα πρώτα δύο στάδια η ηθική είναι ετερόνομη, ενώ στο τρίτο, το κριτήριο των πράξεων είναι η ίδια η ζωή του υποκειμένου, ως εκ τούτου η ηθική είναι αυτόνομη. Την ύπαρξη των πρώτων δύο σταδίων δικαιολογεί η κυριαρχία της ιδιοτέλειας στον άνθρωπο, λόγω του φόβου του θανάτου. Γι αυτό το λόγο, με την βίωση της αναστάσεως του Χριστού, υπερβαίνεται ο φόβος του θανάτου και αποκτάται η ανιδιοτέλεια. Χωρίς αυτήν, είναι αδύνατη η επίτευξη της ηθικής αυτονομίας. Όλη η ασκητική ζωή των αγίων στοχεύει στην απόκτηση της ανιδιοτέλειας μέσω των αρετών. Οι αρετές είναι Άκτιστες ενέργειες του Θεού και φανερώνουν τον τρόπο της υπάρξεώς Του, ο οποίος είναι η κενωτική αυτοπροσφορά της ουσίας, του ενός προσώπου στο άλλο. Ο ασκούμενος τις αρετές άγιος γίνεται, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, ο ίδιος θεός και αποκτάει την ανιδιοτέλεια. Αρετές, όπως η ταπείνωση, η υπακοή, η πραότητα, η ελεημοσύνη και η προσευχή, είναι χαρακτηριστικά ιδιώματα της θείας φύσης, που ανάγουν τον άνθρωπο από το παρά φύση στο κατά φύση και έπειτα στο υπέρ φύση, στη θέωση. Όπως στην έλλειψη του φωτός εμφανίζεται το σκοτάδι, έτσι και στην έλλειψη της αρετής εμφανίζονται τα πάθη. Συμπερασματικά, ο άνθρωπος χωρίς την αρετή ετερονομείται από τα πάθη, ενώ με αυτήν θεώνεται και αυτονομείται.

Η κυριότερη αρετή και μητέρα των αρετών είναι η αγάπη. Τα πάντα είναι μάταια αν δεν οδηγούν στην αγάπη. Ακόμη και η ίδια η αυτονομία είναι τελικά μάταιη χωρίς την αγάπη. Ο Θεός «αγάπη έστιν» και υπάρχει ομοουσίως. Το κάθε Πρόσωπο προσφέρει ελεύθερα κι αγαπητικά την ουσία Του στο Άλλο. Η αλήθεια του ομοουσίου σηματοδοτεί και την αληθινή αυτονομία. Η ελευθερία είναι αληθινή μόνο με την αυτοπροσφορά της σε μία άλλη, σε μία έτερη. Χωρίς το άνοιγμα του εαυτού σε κάποιον έξω του δεν μπορεί να υπάρξει αληθινή ελευθερία, διότι στην αντίθετη περίπτωση, ο άνθρωπος παραμένει κλεισμένος στον εαυτό του και μάλιστα, εξουσιάζεται απ' αυτόν. Με λίγα λόγια, αυτόνομος είναι αυτός που έχει την ελευθερία να αρνηθεί την ίδια την αυτονομία του. Αυτό είναι το νόημα του ομοουσίου, η άρνηση του εαυτού, το άδειασμα, ούτως ώστε να χωρέσει μέσα του όλος ο κόσμος. Αυτός είναι άλλωστε κι ο σκοπός της Εκκλησίας, η οντολογική ενότητα όλων των αισθητών και νοητών όντων στην κοινή αρχή και αιτία τους, στον Τριαδικό Θεό. Ο καθένας είναι ξεχωριστός, ιδιαίτερος κι αυτόνομος και συνάμα τα πάντα γίνονται ένα. Αυτήν την ενέργεια μιμείται η αγιότητα και καθίσταται η μόνη δυνατότητα ύπαρξης της ηθικής αυτονομίας.

[**Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ**](#)